

Віктор **ТОВСТУН**

здобувач, Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8341-5974>

e-mail: [tovstunviktor97@gmail.com](mailto:tovstunviktor97@gmail.com)

## ТРАНСФОРМАЦІЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ВНУТРІШНЬОГО ПОПИТУ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ: РОЛЬ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ

*Повномасштабна війна спричинила глибоку зміну трудового потенціалу, внутрішнього попиту та промислової бази України. Метою статті є визначення взаємозв'язку між кадровими втратами, відкладеним попитом і можливостями металургії у післявоєнній відбудові. На основі структурного, порівняльного та прогнозно-аналітичного підходів обґрунтовано, що ефективність відновлення залежить від поєднання активної політики зайнятості, стимулювання платоспроможного попиту та локалізації виробництва металопродукції для реконструкції житла, інфраструктури та промисловості.*

**Ключові слова:** кадровий потенціал, внутрішній попит, післявоєнне відновлення, промисловість, металургійна галузь, економічне зростання

Стаття надійшла 29.04.2026

Статтю прийнято 18.05.2026

Статтю опубліковано 29.05.2026

### ВСТУП

Повномасштабна війна стала для України не лише безпековим викликом, а й чинником глибокої структурної трансформації економіки. Вона одночасно вплинула на пропозицію праці, споживчий ринок, виробничі потужності та логістичні зв'язки. Воєнні втрати людського капіталу, зовнішня і внутрішня міграція, мобілізація, руйнування підприємств та енергетичні обмеження зменшили кадрову базу промисловості й ускладнили відновлення виробничої активності [3; 6]. В таких умовах післявоєнна відбудова не може зводитися тільки до реконструкції фізичної інфраструктури: її результативність залежатиме від здатності економіки одночасно відновлювати людський капітал, внутрішній попит і промислові ланцюги доданої вартості.

Особливої ваги ця проблема набуває у промисловому секторі. Промисловість зазнала значних втрат внаслідок бойових дій, окупації територій, пошкодження енергетичної інфраструктури та втрати частини експортних маршрутів. Водночас саме промислові підприємства формують матеріальну основу реконструкції житла, транспорту, енергетики, соціальної та інженерної інфраструктури. Серед базових галузей металургія має особливе значення, оскільки забезпечує сталь, прокат, труби, металопродукції та інші ресурси, без яких неможливий масштабний будівельний і інфраструктурний цикл [7; 8].

Актуальність дослідження зумовлено тим, що зростання внутрішнього попиту саме собою не гарантує зростання національного виробництва. Якщо попит на матеріали для відбудови буде задоволений переважно імпортом, мультиплікативний ефект для української економіки зменшиться: кошти відновлення не повністю трансформуються у внутрішню зайнятість, податкові надходження, модернізацію підприємств і розвиток суміжних виробництв. Тому ключовим завданням є інституційне поєднання попиту відбудови з пропозицією національних виробників, насамперед у металургії та металопереробці.

У наукових та аналітичних джерелах вже висвітлено окремі наслідки війни для ринку праці, міграції, споживчої поведінки та металургійного сектору [1; 2;

9; 10]. Проте недостатньо розробленим залишається інтегрований підхід, який би пов'язував кадровий потенціал, внутрішній попит і промислову спроможність у єдину модель післявоєнного відновлення. Саме ця аналітична прогалина визначає наукову новизну статті.

**МЕТА** статті є визначення характеру трансформації кадрового потенціалу промисловості та внутрішнього попиту України в умовах війни й початкового етапу відновлення, а також обґрунтування ролі металургійної галузі у формуванні мультиплікативних ефектів економічного зростання. Для досягнення мети поставлено такі завдання: узагальнити ключові зміни на ринку праці; охарактеризувати зміну структури внутрішнього попиту; визначити функціональне значення металургії для реконструкції; запропонувати практичні імперативи узгодження попиту відбудови з можливостями національного виробництва.

### МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження ґрунтується на поєднанні макроекономічного, галузевого та функціонального підходів. Макроекономічний підхід застосовано для аналізу зайнятості, безробіття, доходів і споживання домогосподарств. Галузевий підхід дав змогу виокремити металургію як сектор, що одночасно зазнав значних втрат і зберігає системну роль у відбудові. Функціональний підхід застосовано для виявлення зв'язку між працею, попитом, виробництвом і мультиплікативними ефектами.

Методологічну основу становлять порівняльний, структурний, аналітичний, соціологічний і прогнозно-аналітичний методи. Порівняльний метод дав змогу зіставити довоєнні та воєнні параметри ринку праці. Структурний метод застосовано для аналізу галузевих і регіональних зрушень. Соціологічний підхід спирався на інтерпретацію опитувальних даних про поведінку домогосподарств і бізнесу. Прогнозно-аналітичний інструментарій застосовано для формування висновків про середньострокові пріоритети відновлення [4; 5; 9].

Інформаційну базу сформовано на основі матеріалів міжнародних організацій, Національного банку України, Національного інституту стратегічних досліджень, галузевих аналітичних центрів і статистичних джерел [3–8];

11; 12]. Застосування методологічної триангуляції підвищує достовірність узагальнень, оскільки воєнні умови обмежують повноту поточної статистики та збільшують роль експертних оцінок.

## РЕЗУЛЬТАТИ

Першим ключовим результатом є встановлення зміни природи проблеми зайнятості. У 2022 р. ринок праці пережив шок масового вивільнення працівників через зупинку підприємств, окупацію територій, руйнування активів і вимушену міграцію. Надалі, у 2023–2024 рр., поступове відновлення ділової активності не повернуло ринок до довоєнної рівноваги, а сформувало нову ситуацію: високі втрати робочої сили поєдналися зі структурним дефіцитом кадрів у промисловості, будівництві, логістиці, енергетиці та інженерно-технічних спеціальностях [3; 6; 10].

Цей дефіцит має кілька джерел. Частина працездатного населення перебуває за кордоном або перемістилася всередині країни; частина чоловіків вилучена з цивільного ринку праці через мобілізацію; частина підприємств змінила місце розташування або масштаб роботи. Внаслідок цього попит роботодавців дедалі частіше стосується не просто чисельності працівників, а конкретних компетенцій: операторів виробничого обладнання, зварювальників, машиністів, інженерів, ремонтних фахівців, фахівців із логістики, енергетики та управління виробництвом. Для промисловості така ситуація означає, що відбудова потребуватиме не лише інвестицій у потужності, а й системного відновлення професійно-кваліфікаційної бази.

Основні зміни ринку праці можна узагальнити у табл. 1.

Другим результатом є визначення зміни внутрішнього попиту. У перші місяці війни домогосподарства перейшли до моделі споживання виживання: скорочення витрат, відкладання великих покупок, переорієнтація на базові товари та накопичення запасів. У міру адаптації економіки і стабілізації частини доходів виник інший процес – накопичення відкладеного попиту на ремонти, житло, товари тривалого користування, транспорт, енергоефективні рішення та побутову інфраструктуру. Такий попит не є суто споживчим: через будівництво, ремонт, транспорт і виробництво обладнання він прямо або опосередковано формує попит на металопродукцію [8; 9].

З погляду післявоєнної політики важливо, щоб цей відкладений попит не перетворився на імпортний канал. Якщо домогосподарства, бізнес і держава купувати-

муть переважно імпортні матеріали, локальний ефект від витрат відбудови буде обмеженим. Натомість поєднання споживчого, інвестиційного та бюджетного попиту з внутрішньою металургією дає змогу запускати ланцюг мультиплікації: виробництво сталі і прокату – металосервіс – металокопиркції – будівництво – логістика – зайнятість – податкові надходження – новий попит.

Третім результатом є обґрунтування подвійної ролі металургії. З одного боку, галузь належить до найбільш постраждалих секторів: втрати активів, руйнування виробничих майданчиків, енергетичні обмеження, кадрові втрати та складна логістика знизили її поточну спроможність. З іншого боку, металургія залишається сектором, що може забезпечити матеріальну основу реконструкції. Її продукція необхідна для мостів, доріг, житла, промислових будівель, енергетичних об'єктів, укриттів, залізничної інфраструктури, машинобудування та оборонно-промислової кооперації [1; 7; 8; 12].

Важливо підкреслити, що металургійна політика не повинна зводитися до прямої підтримки окремих підприємств. Її доцільно розглядати як інструмент підвищення макроекономічної ефективності відбудови. Чим більша частина попиту реконструкції буде задоволена національними виробниками за конкурентними стандартами якості, тим більшою буде внутрішня додана вартість кожної гривні відновлення. Для цього потрібні не адміністративні бар'єри, а прозорі умови довгострокового контракування, технічна стандартизація, сертифікація, доступ до оборотного капіталу, страхування воєнних ризиків і підтримка металопереробки.

Практичні імперативи узгодження попиту відбудови з можливостями національної металургії подано в табл. 2.

Запропонована рамка працює лише за умови синхронізації трьох контурів: трудового, споживчо-інвестиційного та виробничого. Трудовий контур передбачає повернення, залучення, перекваліфікацію й реінтеграцію працівників. Споживчо-інвестиційний контур охоплює попит домогосподарств на ремонт і житло, попит бізнесу на оновлення основних фондів та попит держави і донорів на інфраструктурну реконструкцію. Виробничий контур пов'язаний зі здатністю металургії та металопереробки своєчасно запропонувати продукцію потрібної якості, у потрібних обсягах і з прийнятними логістичними витратами.

Найбільший ризик полягає у розриві між цими контурами. Наприклад, наявність коштів на інфраструк-

Таблиця 1 – Основні зміни ринку праці України у контексті післявоєнного відновлення (складено автором на основі [3; 5; 6; 10-12])

Показник / процес	Довоєнний стан	Воєнний шок	Початкова адаптація	Виклик для відбудови
Пропозиція праці	Відносно стабільна чисельність зайнятих	Зовнішня міграція, ВПО, мобілізація	Часткове повернення активності	Дефіцит кадрів у критичних професіях
Структура зайнятості	Висока роль торгівлі, аграрного сектору і промисловості	Скорочення зайнятості у важкій промисловості та транспорті	Зростання ролі будівництва, логістики, ремонту, оборонних виробництв	Потреба у перекваліфікації та внутрішній мобільності
Доходи населення	Поступове зростання реальних доходів	Падіння реальних зарплат і споживчої активності	Поступове відновлення зарплат у дефіцитних сферах	Необхідність підтримки платоспроможного попиту
Регіональна структура	Концентрація промисловості на сході та півдні	Релокація бізнесу, втрати прифронтових регіонів	Посилення західних і центральних областей	Балансування регіональних диспропорцій

Таблиця 2 – Практичні імперативи розвитку металургії у системі післявоєнного відновлення України (складено автором на основі [2; 7; 8; 10; 12])

Імператив	Ключові виконавці	Очікуваний ефект
Довгострокове програмування попиту відбудови через рамкові контракти і типові специфікації	Замовники відбудови, виробники, металотрейдери	Підвищення передбачуваності завантаження потужностей і зниження ризику дефіциту матеріалів
Локалізація без протекціонізму: простежуваність походження та частка локальної переробки у публічних закупівлях	Уряд, донори, замовники, профільні асоціації	Перетворення витрат реконструкції на внутрішні робочі місця, податки і додану вартість
Швидка стандартизація і сертифікація металопродукції для інфраструктури, житла, укриттів та енергооб'єктів	Регулятори, виробники, технічні комітети	Зменшення транзакційних витрат і прискорення тендерних процедур
Підтримка металосервісних центрів, виробників металокопонування і ремонтних підприємств у регіонах відбудови	Місцева влада, бізнес, банки розвитку	Поглиблення переробки, скорочення логістичних витрат і розвиток регіональної зайнятості
Кадрові програми для критичних професій металургії, будівництва та логістики	Держава, заклади освіти, підприємства	Подолання структурного дефіциту робочої сили і прискорення введення потужностей
Фінансування оборотного капіталу та страхування воєнних ризиків для виробничих інвестицій	Уряд, банки, міжнародні партнери	Зниження інвестиційної премії за ризик і розширення внутрішньої пропозиції

турний проєкт не забезпечить внутрішнього мультиплікатора, якщо виробники не матимуть доступу до електроенергії, кредитів, кадрів або сертифікації. Так само відновлення доходів населення не гарантує розвитку національного виробництва, якщо внутрішня пропозиція металомістких товарів буде слабкою. Тому післявоєнна економічна політика має поєднувати активні інструменти зайнятості, промислової політики, підтримку попиту та інвестиційні механізми зменшення ризиків.

Для ринку праці першочерговими є програми короткого професійного навчання для робітничих та інженерно-технічних спеціальностей, підтримка внутрішньої трудової мобільності, стимулювання роботодавців до найму ветеранів і внутрішньо переміщених осіб, а також модернізація професійно-технічної освіти. Для внутрішнього попиту важливими є доступне кредитування ремонту і житла, програми енергоефективної модернізації, індексація соціально чутливих доходів та розвиток фінансових інструментів для малого і середнього бізнесу. Для металургії критичними залишаються енергетична стійкість, логістика, стандартизація, оборотний капітал і прогнозованість закупівель.

Отже, металургія у післявоєнному відновленні має розглядатися не тільки як галузь-одержувач підтримки, а як елемент економічної архітектури відбудови. Її системна роль полягає у здатності перетворювати попит реконструкції на виробничі завантаження, робочі місця, регіональну активність і податкову базу. Це створює підстави для переходу від фрагментованої антикризової підтримки до довгострокової моделі промислового відновлення.

## ВИСНОВКИ

Післявоєнне відновлення економіки України визна-

### Список використаних джерел

1. Мироненко М.А. Розвиток металургії України в умовах глобалізаційних викликів за підсумками 2021 року. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2022. № 1. С. 109–118. DOI: 10.33271/ebdut/77.109
2. Усатий В.О. Феномен промислової політики держави та питання її законодавчого забезпечення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 2. С. 384–389. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.02.55
3. International Labour Organization. How did the war impact the Ukrainian labour market? 24 January 2024. URL: <https://www.ilo.org/resource/news/how-did-war-impact-ukrainian-labour-market>
4. International Monetary Fund. IMF Executive Board concludes the 2023 Article IV consultation and the second review under the Extended Fund Facility arrangement for Ukraine. 11 December 2023. URL: <https://www.imf.org/en/news/articles/2023/12/11/pr23433-ukraine-2023-article-iv>

чатиметься не лише обсягом зовнішньої фінансової допомоги, а насамперед спроможністю національної економіки поєднати кадровий потенціал, внутрішній попит і промислове виробництво. Дослідження показало, що ринок праці перейшов від фази шокового безробіття до фази структурного дефіциту кадрів, що особливо відчутно у промисловості, будівництві, логістиці та технічних професіях.

Внутрішній попит має потенціал стати важливим стимулом відновлення, оскільки відкладені витрати домогосподарств і бізнесу на житло, ремонт, транспорт, енергоефективність та оновлення основних фондів формують попит на металомістку продукцію. Водночас позитивний ефект такого попиту залежить від того, чи буде він пов'язаний з внутрішнім виробничим контуром, а не переважно задоволений імпортом.

Металургійна галузь зберігає стратегічне значення для реконструкції, попри воєнні втрати. Її підтримка має бути інтегрованою: поряд із вирішенням енергетичних і логістичних проблем потрібні довгострокові контракти, стандартизація продукції, розвиток металосервісу, фінансування оборотного капіталу, страхування ризиків та підготовка кадрів для критичних професій.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання запропонованих імперативів у формуванні політики зайнятості, програм стимулювання попиту та інструментів промислової підтримки. Перспективи подальших досліджень пов'язано з моделюванням регіональних потреб у кадрах, оцінюванням імпортової частки у відбудовчих закупівлях і розрахунком мультиплікатора металургії для різних сценаріїв реконструкції.

consultation-and-the-second-review-under-the-eff-arrangement

5. Національний банк України. Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у 2023 році. 01.04.2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2023-rotsi>

6. Національний інститут стратегічних досліджень. Ринок праці України в умовах воєнного стану: деякі аналітичні оцінки. 2022. URL: [https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/oglyad\\_rinokpraci\\_0.pdf](https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/oglyad_rinokpraci_0.pdf)

7. Grigorenko Y. Infrastructure restoration supported steel demand in Ukraine in 2023. GMK Center. 16 January 2024. URL: <https://gmk.center/en/posts/infrastructure-restoration-supported-steel-demand-in-ukraine-in-2023/>

8. Kolisnichenko V. The consumption of steel products in Ukraine increased by 2.2 times y/y in 2023. GMK Center. 17 January 2024. URL: <https://gmk.center/en/news/the-consumption-of-steel-products-in-ukraine-increased-by-2-2-times-y-y-in-2023/>

9. Gradus Research. Social trends 2023: how the war turned Ukrainians into a more conscious nation. 2023. URL: <https://gradus.app/en/open-reports/gradus-report-social-trends-2023-ua/>

10. Grigorenko Y. Shortage of employees and growth of salaries: what is the situation with personnel in Ukraine's steel industry? GMK Center. 4 June 2024. URL: <https://gmk.center/en/posts/shortage-of-employees-and-growth-of-salaries-what-is-the-situation-with-personnel-in-ukraines-steel-industry/>

11. Національний банк України. Просто про економіку: на основі Інфляційного звіту за квітень 2024 року. 27.05.2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-na-osnovi-inflyatsiynogo-zvitu-za-kviten-2024-roku>

12. Венгер В.В. Металургійна галузь України: фактори зростання та напрями державного регулювання. Київ, 2022. URL: <https://ief.org.ua/publication/monohrafi/2022/metallurgical-industry>

### References

1. Myronenko M.A. Development of metallurgy in Ukraine under globalization challenges based on 2021 results. Economic Bulletin of Dnipro University of Technology. 2022. № 1. pp. 109–118. DOI: 10.33271/ebdut/77.109 (in Ukrainian).

2. Usatyi V.O. The phenomenon of industrial policy of the state and issues of its legislative support. *Analytical and Comparative Jurisprudence*. 2025. № 2. С. 384–389. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.02.55 (in Ukrainian).

3. International Labour Organization. How did the war impact the Ukrainian labour market? 24 January 2024. URL: <https://www.ilo.org/resource/news/how-did-war-impact-ukrainian-labour-market>

4. International Monetary Fund. IMF Executive Board concludes the 2023 Article IV consultation and the second review under the Extended Fund Facility arrangement for Ukraine. 11 December 2023. URL: <https://www.imf.org/en/news/articles/2023/12/11/pr23433-ukraine-2023-article-iv-consultation-and-the-second-review-under-the-eff-arrangement>

5. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2024, April 1). Komentar Natsionalnogo banku shchodo zminy realnoho VVP u 2023 rotsi [Commentary of the National Bank on changes in real GDP in 2023]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2023-rotsi> (in Ukrainian).

6. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. (2022). Rynok pratsi Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: deiaki analitychni otsinky [Labour market of Ukraine under martial law: analytical assessments]. URL: [https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/oglyad\\_rinokpraci\\_0.pdf](https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/oglyad_rinokpraci_0.pdf) (in Ukrainian).

7. Grigorenko Y. Infrastructure restoration supported steel demand in Ukraine in 2023. GMK Center. 16 January 2024. URL: <https://gmk.center/en/posts/infrastructure-restoration-supported-steel-demand-in-ukraine-in-2023/>

8. Kolisnichenko V. The consumption of steel products in Ukraine increased by 2.2 times y/y in 2023. GMK Center. 17 January 2024. URL: <https://gmk.center/en/news/the-consumption-of-steel-products-in-ukraine-increased-by-2-2-times-y-y-in-2023/>

9. Gradus Research. Social trends 2023: how the war turned Ukrainians into a more conscious nation. 2023. URL: <https://gradus.app/en/open-reports/gradus-report-social-trends-2023-ua/>

10. Grigorenko Y. Shortage of employees and growth of salaries: what is the situation with personnel in Ukraine's steel industry? GMK Center. 4 June 2024. URL: <https://gmk.center/en/posts/shortage-of-employees-and-growth-of-salaries-what-is-the-situation-with-personnel-in-ukraines-steel-industry/>

11. Simply about the economy based on the Inflation Report April 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-na-osnovi-materialiv-inflyatsiynogo-zvitu-za-kviten-2024-roku> (in Ukrainian).

12. Venger V.V. Metallurgical industry of Ukraine: growth factors and directions of state regulation. Kyiv, 2022. URL: <https://ief.org.ua/publication/monohrafi/2022/metallurgical-industry> (in Ukrainian).

### Viktor TOVSTUN

postgraduate student, National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8341-5974>

e-mail: [tovstunviktor97@gmail.com](mailto:tovstunviktor97@gmail.com)

## TRANSFORMATION OF INDUSTRIAL WORKFORCE POTENTIAL AND DOMESTIC DEMAND IN UKRAINE'S POST-WAR RECOVERY: THE ROLE OF THE METALLURGICAL INDUSTRY

*Russia's full-scale invasion has transformed the operating conditions of Ukraine's economy by reducing the available workforce, compressing household demand, damaging industrial assets, and disrupting logistics. These processes are closely interrelated: labour shortages restrict enterprises' capacity to respond to reconstruction needs, while weak domestic demand limits incentives for investment and production recovery. The purpose of the paper is to determine the main changes in Ukraine's industrial workforce potential and domestic demand during the war and the initial recovery phase, and to substantiate the role of the metallurgical industry in generating multiplier effects for post-war reconstruction. The paper shows that the labour market has moved from mass job losses to structural scarcity, especially in industrial, engineering, construction, logistics, and technical occupations. At the same time, household demand is gradually shifting from survival-oriented consumption to postponed spending on housing, repairs, durable goods, and mobility. This creates a potential channel for expanding domestic demand for steel and metal-intensive products. The metallurgical industry remains strategically important despite severe losses because it can supply reconstruction projects, support regional employment, deepen domestic value chains, and reduce import leakage. The practical framework includes long-term contracting for reconstruction demand, transparent standards and certification, support for local metal processing, targeted credit instruments, risk insurance, and workforce retraining. Post-war recovery should be treated as an integrated process of restoring labour resources, demand capacity, and industrial production. The strongest macroeconomic effect can be achieved when reconstruction spending is linked to national producers and supported by active labour-market and industrial policies.*

**Keywords:** workforce potential, domestic demand, post-war recovery, industrial enterprises, metallurgical industry, economic growth, Ukraine